

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum quilibet co[n]iugum teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

statem accedendi, ita etiam nec vir ad continentium habet sui corporis potestatem, nec mulier nisi de mutuo consensu: ubi etiam subdit quod reddere coniugale debitum nullius est criminis, exigere vero ultra generandi necessitatem venialis est culpa, sed fornicari vel mochari penitentem est criminis. Postea pluribus auctoritatibus confirmat quod nec coniuges aperte nec fraudulenter a carnali debito ad invicem hinc communi consensu continere possunt, quod supra supponerat. Postea querit si vir uxori consentiat quod continentiam Deo offerat, & a suo iure eam absoluit, utrum possit post datam licentiam reuocare? Et respondet quod sic, in hoc scilicet casu si ei concesserit vouere continentiam, & ante votum prohibet implere, si autem post, reuocare non potest. Postea dicit quod quilibet debet debitum poscenti reddere, non tamen licet quolibet die poscere, sicut in diebus festiuis, & ieiuniorum, & processionis, quod auctoritatis probat. Postea dicit quod Hieronymus vult quod reddere debitum quandoque est peccatum, quod est contra sua praedicta. Hieronymus enim dicit quod qui uxori debitum reddit non potest orationibus vacare, nec carnes agni comedere, nec fumere Eucharistiam. Dicit etiam quod non semper est reddendum debitum, ut diebus quibus est orationi vacandum, & Eucharistia sumenda: & respondet quod dictum illud referendum est ad Ecclesiae ministros quibus non licet sacra offerre vel missam celebrare tempore coniugalis amplexus. Vltimo dicit quod sicut in carnali committione, sic etiam in celebrandis nuptiis sunt tempora obseruanda: quia non quibuscumque temporibus sunt nuptiae celebrandae, sicut auctoritatibus conciliorum declarat.

QUESTIO PRIMA.

Utrum quilibet coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate praeccepti.

Circa distinctionem istam queritur utrum quilibet coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate praeccepti. Videtur quod non: quia matrimonium ordinatur ad procreationem prolis, & educationem, & communicationem operum vitae, ut habetur in 8. Ethicorum sed lepra est contra utrumque finem matrimonii, quia frequenter transmittitur a parente in prolem, inficit etiam cohabitantem quum sit morbus contagiosus, ergo videtur quod coniugi leproso ille qui sanus est non teneatur cohabitare, nec debitum reddere.

Item sicut sunt aliqua loca sacra, quia deputata sunt sacramentis, ita sunt aliqua tempora sacra propter eandem rationem, sed in loco sacro non tenetur vir reddere uxori debitum, nec e converso, ergo nec in tempore sacro: non ergo semper sibi tenentur coniuges ad redditionem debiti.

IN Contrarium arguitur sic: sicut seruus est in potestate domini, sic vnus coniugum in potestate alterius quoad redditionem debiti, quia vir non habet potestatem corporis sui sed mulier: ut dicitur. 1. Cor. 7. sed seruus tenetur ex necessitate praeccepti domino suo reddere debitum seruutis, ergo & vnus coniugum ex necessitate praeccepti tenetur alteri reddere debitum.

RESPONSIO. Videnda sunt tria. Primum est, an ex praeccepto teneatur quilibet coniugum alteri reddere debitum. Secundum est, an ab hoc praeccepto possit aliquis excusari propter periculum personae suae. Tertium est, an possit excusari propter statum ecclesiae.

Quantum ad primum dicendum est quod quilibet coniugum tenetur alteri ex necessitate praeccepti ad redditionem debiti. Cuius ratio est: quia sicut est contra iustitiam accipere alienum inuito domino, ita contra iustitiam est alienum poscenti non reddere nisi contra hoc legitima exceptio habeatur, sed primum est peccatum mortale, ergo & secundum: sed corpus vnus coniugum est res alterius quoad actum matrimonii secundum illud. 1. Cor. 7. Vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier &c. ergo quicumque coniugum negat alteri petenti corpus suum quoad actum matrimonii, peccat mortaliter, nisi habeat legitimam causam negandi. Potest autem peti debitum expresse & directe per expressa verba, vel interpretatiue per aliqua signa: & quocumque istorum modorum petatur,

Questio I.

necesse est reddere sic petenti nisi subfit causa legitima negandi, ut dictum est.

Quantum ad secundum sciendum est, quod cum ex redditione debiti imminet periculum reddenti, nullus tenetur reddere debitum alteri quantumcumque petenti: quod patet dupliciter. Primo ex ordine naturae: sic natura magis inclinatur vnumquodque indiuiduum ad conseruationem sui, quam ad multiplicationem speciei, unde & nutritiua quae pertinet ad conseruationem indiuidui non ministrat generatiuae quae pertinet ad multiplicationem speciei, nisi illud quod superfluit nutritioni: semen enim est de superfluo alimenti, sed coniuges non obligantur ad inuicem nisi quoad actum generatiuae per quem species conseruatur, ergo ad hanc non obligatur nisi supposita incolumitate proprii subiecti, si ergo redditio debiti vergat in periculum personae, utpote quod probabiliter timeretur de infirmitate, non tenetur uxori vir debitum reddere, similiter nec vxor viro. Secundo patet idem ex ordine charitatis quae naturam perficit, quia secundum ordinem charitatis quilibet tenetur plus sibi quam alteri, si ergo redditio debiti vergat in periculum personae propriae, non tenetur quis alteri debitum reddere: & istud omnes concedunt sistendo in terminis generalibus, sed descendendo ad casum particularem, puta quando alter coniugum est leprosus, utrum ille qui sanus est teneatur illi reddere debitum est diuersitas.

Gaufridus enim dicit in summa sua quod coniugi leproso manenti separatim tenetur coniunx sanus non solum debitum reddere, sed cohabitare: manenti vero non separatim, sed communiter cum aliis leprosis non tenetur cohabitare, sed debitum reddere.

Alij vero dicunt quod coniunx sanus coniugi leproso tenetur debitum reddere, sed non cohabitare: sed sufficit quod maneat prope locum eius, ne alius suo debito fraudetur. Ratio huius est, quia in redditione debiti quae fit ad horam, non est magnum periculum infectionis, quod tamen esset in cohabitatione assidua: & haec opinio videtur rationabilior, veruntamen neutra istarum habet veritatem, nisi supposito quod ex cohabitatione vel redditione debiti non imminet sano periculum infectionis, quo supposito loquuntur iura de ista materia extra de cois. leproforum, cap. 2. Utrum autem ex redditione debiti imminet periculum infectionis querendum esset a medicis, & credendum eis, quia vnusquisque in arte sua sapiens est, ut dicitur Eccles. 38. Hoc autem scire pertinet ad artem medicinam, cuius est considerare sanum & aegrum. Dicunt autem medici quod viro accedenti ad mulierem leprosam imminet probabiliter, multo magis periculum infectionis quam mulieri sanae si cognoscatur a viro leproso. Quod patet, quia maius periculum leprosi imminet viro accedenti ad mulierem leprosam, quam accedenti ad mulierem sanam cognitam a viro leproso, sed viro accedenti ad mulierem sanam cognitam a leproso imminet periculum leprosi (ut dicunt) dato quod ipsamet mulier non efficiatur leprosa, ergo multo magis imminet viro periculum infectionis si cognoscat mulierem leprosam, quam ipsi mulieri si cognoscatur a leproso. Et istud non videtur esse dubium quando mulier est notabiliter infecta vltima specie leprosi, scilicet leonina, in qua est tanta infectio quod partes corporis frustatim decidunt: propter quod non videtur quod mulieri sic infectae vir teneatur reddere debitum, quia reddendo vix posset euadere periculum leprosi. Si vero non esset notabiliter infecta teneretur, & multo magis mulier viro, quam ei minus periculum imminet ex redditione debiti: nec per hoc vir & mulier irrationabiliter ad imparia iudicantur quoad redditionem debiti, quia semper iudicantur ad paria quando est par causa, hic autem non est, ut dictum est, quare &c.

Quantum ad tertium dicendum quod propter statum Ecclesiae impeditur quis ab exactiōe debiti, non autem a redditione. Ratio primi est: quia illud quod ratio ne deprimat ad carnalia, & reddit hominem ineptum ad spiritualia debet omitti illis temporibus quibus est spiritualibus intendendum, sed actus matrimonialis quis culpa caueat, tamen deprimat rationem ad carnalia, & reddit hominem

nem inepti ad spiritualia, ergo ab eo establinendum temporibus sacris, quibus est orationi & ceteris operibus spiritualibus intendendum: & quia exigere est in libertate cuiuslibet coniugum, peccat qui his temporibus exigit debitum, non tamen puto quod peccet mortaliter, quia Ecclesia non intendit fidelibus laqueum ponere, quod tamen fieret si exactio debiti talibus temporibus prohiberet sub precepto. Intendit ergo talem exactioem dissuadere propter causam iam dictam, sed non simpliciter prohibere. Unde Augustinus dicit in littera, quod a licitis abstinendum est, ut facilius impetrari possit quod postulatur. Qui ergo exigit debitum non in contemptum vel irreuerentiam exhortationis Ecclesie, sed victus concupiscentia vel infirmitate non peccat mortaliter, sed venialiter tantum. Ratio secunda est, quia Ecclesia per statutum suum non intendit preiudicare iuri naturali vel diuino, sed de iure naturali & diuino est redditio debiti, salua debita honestate quae in talibus exigitur, ergo Ecclesia non intendit prohibere redditionem debiti aliquo tempore, sed nec dissuadere nisi exactioem tantum quae est in cuiuslibet portis libertate.

10. Ad primum arguendum dicitur quod lepra non implet redditionem propter hoc quod quandoque cedit in malum proles, quia illud malum non semper euenit, & si semper eueniret, melius esset proli sic esse quam omnino non esse: quando autem probabiliter crederetur quod lepra uxoris cederet in infectionem viri, ut quando mulier est infecta vltima specie leprae, tunc non tenetur vir sanus uxori lepra debitum reddere: si autem infectio non esset tanta quod non oporteret timere de alterius corruptione, tunc quilibet coniugum tenetur alteri reddere debitum, & in hoc casu loquuntur solum iura de ista materia extra de coniugio leproforum.

11. Ad secundum arguendum dicitur quod non est simile de loco & tempore: quia locus facilius euitari potest quam tempus, & iterum locus polluitur, ita ut indigeat reconciliatione, tempus vero non.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum vnus coniugum sine licentia alterius possit continentiam vouere.

Secundo queritur vtrum vnus coniugum sine licentia alterius possit continentiam vouere. Et videtur quod sic: quia sicut impeditur redditio debiti per votum religiosorum, ita per votum transmarinum, sed vir sine consensu uxoris potest votum transmarinum emittere, ergo & religionem intrare, & ibidem continentiam vouere. Et confirmatur: quia votum crucis potest mutari in votum religionis, ergo votum crucis emissum per maritum potest sine consensu uxoris licite commutari in votum religionis.

2. Item seruire deo magis est debitum quam seruire homini, sed vir potest impediri a debito reddendo uxori propter seruitium hominis (ut pote cum temporalis dominus virum ministerium suis occupat) ergo multo fortius licet viro subtrahere se a debito reddendo uxori vouendo se seruitio Christi quod fit per religionis ingressum.

3. IN CONTRARIUM est quod dicit Apostolus 1. Cor. 7. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex communi consensu ad tempus ut vacetis orationi.

4. RESPONSIO. Videnda sunt tria. Primum est, an liceat alteri coniugum vouere continentiam sine licentia alterius. Secundum est, an hoc possit de alterius licentia. Tertium est, an ille qui vouit reuocari ad alium remanentem in seculo mortuo illo teneatur redire ad precedens votum.

5. Quantum ad primum sciendum est quod ille sine cuius licentia alter intrat religionem aut est fornicatus spiritualiter vel carnaliter, tunc sine eius licentia innocens potest ingredi religionem, si sententia diuina lata sit inter ipsos, quia per fornicationem tam spirituale quam carnale amittit quilibet coniugum potestatem quam habet in corpus alterius: & ideo innocens remanet sui iuris ut possit continentiam sui proprii corporis vouere, ut habetur expresse extra de conuersione coniugatorum, cap. vi. Si vero vterque sit innocens & matrimonium est inter eos consummatum,

tunc notandum est quod aliquis potest vouere continentiam vel simpliciter ut non possit exigere debitum nec reddere teneatur: vel secundum quid, scilicet ut non possit exigere licet teneatur reddere. Primo modo neuter coniugum potest sine consensu alterius vouere continentiam. Cuius ratio est, quia votum cum sit voluntatis non est nisi eorum quae sunt in potestate nostra, sed corpus viri quantum ad redditionem debiti non est in potestate eius sed uxoris & conuerso, ergo vnus eorum non potest vouere continentiam simpliciter sine consensu alterius: & haec ratio tangitur extra de conuers. coniug. cap. quidam intrauit. Secundo modo potest quilibet coniugum sine consensu alterius continentiam vouere. scilicet ut non exigat, quia illud quod est voluntatis & perfectionis potest cadere sub voto, sed non exigere debitum est voluntatis & perfectionis: unde in littera dicit Augustinus pro sanctificatione perfecta Deus tibi copurabit, si non quod tibi debetur exigit, ergo quilibet coniugum potest vouere debitum non exigere. Puto tamen quod non sit votum viquequeque distinctum, tum quia redderetur matrimonium onerosum potissimum si vir voueret non exigere cum oporteret mulierem semper subire confusionem petendi debitum, tum quia posset ex hoc imminere periculum ei qui vouit dum vrgente concupiscentia existens iuxta mulierem ea non petente de facili posset facere contra votum.

6. Quantum ad secundum scilicet an de licentia uxoris vir possit intrare religionem & vouere continentiam, & conuerso mulier de licentia viri. Aduertendum est quod aliquid est illicitum fieri quod tamen factum tenetur: sic in proposito aliquid est obseruandum dum vnus coniugum intrat religionem de licentia alterius, quod si non seruatur nihilominus tenet ingressum: intrado enim obseruandum est quod ille de cuius licentia alter intrat religionem aut est senex aut non est persona suspecta de incontinentia, & tunc potest in seculo manere vouendo continentiam, aut est iuuenis & suspectus de incontinentia, & tunc non sufficit quod maneat in seculo vouendo continentiam, sed debet intrare religionem, ut habetur extra de conuers. coniug. cap. Cum sit praedictus, & cap. Vxoratus. Si tamen istud non obseruetur & vnus de licentia alterius intrat religionem & profiteatur, verè tenet votum & professio. Quod patet ex duobus. Primo quia si votum non teneret hoc esset quia teneretur debitum aut reddere aut exigere: non exigere quia illud nunquam est necessitatis, ne reddere quia vxor dando licentiam priuauit se iure petendi, ergo iste non teneretur reddere petenti, ergo nullo modo est votum eius irritum. Secundo, quia sicut vxor potest se priuare iure suo voluntarie peccando ita voluntarie meredo, sed vxor voluntarie fornicans priuatur se iure suo ita ut extitit liceat viro suo religionem intrare, ut supra dictum est, ergo similiter continere volendo & in hoc merendo potest se priuare iure suo dando licentiam viro intrandi religionem & profitendi, & extunc non debet reddi existens in seculo quantumcumque sit persona suspecta, sed potius existens in seculo debet compelli mutare vitam ut viuat religiose vel cum religiosis, ut habetur expresse, 27. q. 2. Agatosa, & 33. q. 5. qui vxorem. Iura autem quae dicunt quod non sufficit sola licentia nisi ille qui dat eam simpliciter conuertatur si sit persona quae sine suspitione non potest manere in seculo determinat quid debeat fieri, sed non irritant si seculum fuerit nec forte possent. Nec obstat quod dicitur extra de conuersione coniug. cap. 1. quia illa licentia fuit extorta, & mulier fuit decepta ut iuris ignora. Potest autem hoc ius determinare quod sicut consensus coactus non sufficit ad matrimonium, ita licentia vi vel metu extorta non sufficit ad hoc quod vxor priuet se iure quod habet in virum, & sic patet secundum.

7. Quantum ad tertium distinguendum est, quia ab ingressu religionis reddit aliquis ad vxorem, vel compulsus per viam iuris, vel de facto & non de iure. Per viam iuris dupliciter. Vno modo quando intrauit sine licentia uxoris. Alio modo quando intrauit de licentia uxoris, & an tunc profiteretur reuocatur licentia, primo rediens ad vxorem inducendus est in mortua redeat ad monasterium, sed non est cogendus. Cuius ratio est, quia professio eius non tenet